עין משפט נר מצוה

קמז א מיי׳ פ״ד מהל׳ תרומות הל׳ ד:

קמח ב מיי׳ פ״א מהל׳ טומאת מת הל׳ יג [ופ״ג מהל׳ אבל הל׳ ג]:

קמט ג ד ה מיי׳ פ״ג מהל׳ מלוה ולוה הלכה ה סמג לאוין קפא טוש״ע ח״מ סי׳ צז סעי׳ טו:

קנ ו מיי׳ שם הל׳ ו ועיין שם טוש״ע שם סעיף יט:

◆

תורה אור השלם

1 כִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ: דברים כג טו

2 וְאַתֵּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְיָ: יחזקאל לד לא

3 וְאִם אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּב בַּעֲבֹטוֹ: דברים כד יב

4 אִם חָבֹל תַּחְבֹּל שַׂלְמַת רֵעֶךָ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ: שמות כב כה

5 הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשַׂלְמָתוֹ וּבֵרֲכֶךָּ וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים כד יג

◆

מוסף רש״י

אין מטמאין. את המאהיל עליהם (יבמות סא.). **אתם קרויין אדם.** וגבי טומאת אהל כתיב אדם כי ימות באהל (שם). **משכנו.** והשיב לו את העבוט, ומת. הלוה, שומטו. המלוה, מעל גבי בניו. ולא הוו כשאר מטלטלי דיתמי דלא משתעבדי לבעל חוב, דכיון דמשכניה קנייה כי דידיה לגופיה (לעיל פב.).

א מנין לערום שלא יתרום דכתיב 1ולא יראה בך ערות דבר אמר ליה לאו כהן הוא מר מאי טעמא קאי מר בבית הקברות א״ל לא מתני מר טהרות דתניא ב ר״ש בן יוחי אומר ג קבריהן של עובדי כוכבים אין מטמאין שנאמר (ה) 2ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויין אדם ואין עובדי כוכבים קרויין אדם אמר ליה בארבעה לא מצינא בשיתא מצינא א״ל ואמאי אמר ליה דחיקא לי מילתא דבריה ועייליה לגן עדן אמר ליה פשוט גלימך ספי שקול מהני טרפי ספא שקל כי הוה נפיק שמע דקאמר מאן קא אכיל לעלמיה כרבה בר אבוה נפץ שדנהו אפילו הכי אתייה לגלימיה סחט גלימא ריחא זבניה בתריסר אלפי דינרי פלגינהו לחתנוותיה ת״ר ג 3ואם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו °הא עשיר שכיב מאי קאמר אמר רב ששת הכי קאמר ד ואם איש עני הוא לא תשכב ועבוטו אצלך הא עשיר שכיב ועבוטו אצלך ת״ר המלוה את חבירו אינו רשאי למשכנו ואינו חייב להחזיר לו ועובר בכל השמות הללו מאי קאמר אמר רב ששת הכי קאמר המלוה את חבירו אינו רשאי למשכנו ואם משכנו חייב להחזיר לו ועובר בכל השמות הללו אסיפא רבא אמר הכי קאמר המלוה את חבירו אינו רשאי למשכנו ואם משכנו חייב להחזיר לו ה במה דברים אמורים שמשכנו שלא בשעת הלואתו ו אבל משכנו בשעת הלואתו אינו חייב להחזיר לו ועובר בכל השמות הללו ארישא תני רב שיזבי קמיה דרבא 4עד בא השמש תשיבנו לו זו כסות לילה 5השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש זו כסות יום אמר ליה דיממא בליליא למה לי ודליליא ביממא למה לי אמר ליה איסמייה אמר ליה לא הכי קאמר עד בא השמש תשיבנו לו זו כסות יום שניתנה לחבול בלילה השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש זו כסות לילה שניתנה לחבול ביום אמר ר׳ יוחנן י משכנו ומת שומטו מעל גבי בניו מיתיבי אמר ר׳ מאיר וכי מאחר שממשכנין למה מחזירין למה מחזירין רחמנא אמר אהדר אלא מאחר שמחזירין למה

למה

ומיירי בבא ליטול בתורת משכון דרבנן סברי שמחזירין לו כל ימי חייו ורשב״ג סבר דאחר שלשים יום מוכרו אבל היכא דנטל בתורת גבייה יכול למוכרו מיד ולא יסדרו כלל ול״ת אמאי לא מייתי מרשב״ג דאין מסדרין ויש לומר דסבר גמרא דשקלינן מידי דלא חזי ליה ויהבינן ליה מידי דחזי ליה כמו שלמעלה לא היה יודע הגמרא ואע״ג ששינו לרשב״ג מתיר בלוף לא ידע דהוי טעמא (א) דליכא מידי דחזי ליה ומר׳ עקיבא ור׳ ישמעאל דאמרי (לעיל דף קיג:) כל ישראל ראויין לאותה איצטלא אין להוכיח דסבירא להו מסדרין דמיירי דגבה בתורת משכון דת״ק סבר דמפשיטין אותה איצטלא בת מאה מנה ונותנין לו הראויה לו וממנה עושין השבת העבוט בכל יום ויום והמותר יהיה לו למלוה בתורת משכון ולא יחזיר אותו כלל ורבי עקיבא ור׳ ישמעאל סברי דמן הטובה עושה השבת העבוט אבל בתורת גבייה לא הדר כלל ומדמהדר ליה אליהו מילה מילה לא בעי למיפשט אפילו גרס מהו שיסדרו משום דאליהו דחויי הוה מדחי ליה (ב) והיה לו להשיב אין מסדרין תדע שהרי השיב לו קברי עובדי כוכבים אינם מטמאים באהל כר״ש בן יוחי אע״ג דלא קי״ל כוותיה אלא כרשב״ג דמתני׳ דאהלות דאסר מדורות עובדי כוכבים משום אהל וטעמיה דאליהו משום דרוב ארונות יש בהן פותח טפח ויש מקום שלא גזרו כגון ט) לצאת לקראת מלכים וכיוצא בו °וכן מצינו כשהיה קובר את ר״ע היה דוחה שאמר ליה וכי אינך כהן אמר ליה לדיקים אין מטמאין ודחה אותו כן משום כבודו דר״ע ועיקר טעמו היה לפי שהיה מת מצוה לפי שהיו יראים לקברו שהיה מהרוגי מלכות וכן נמצא בתשובת גאון שכתב שיש בסדר אליהו רבה שנחלקו עליו יש אומרים שהיה מבני בניה של לאה ואמר להם איני אלא מזרעה של רחל וא״כ לא היה כהן וכאן אומר שכהן היה ומסיים התם אמרו לו תן סימן לדבריך אמר להן כך כתוב ביחוסי של בנימין ויערשיה ואליה וזכרי בני ירוחם אמרו לו לא כך אמרת לאותה אלמנה י) עשי לי משם עוגה קטנה (כ) ולך ולבנך תעשה באחרונה ולא כהן אתה פי׳ לפי שכהן הוא היה רוצה ליטול חלה תחילה אמר להם אותו תינוק משיח בן יוסף היה ורמז רמזתי לעולם שאני בא תחילה ובאותה תשובה מביא נמי הא דגמרי׳ מילה מילה וגרס מנין שמסדרין לבעל חוב כמו שגורס ר״ת וכן בב״ר גבי ותאמר לאה בגד נחלקו רבי נהוראי אמר דאליהו מגד ור״א אמר משל בנימין ועמד לפניהם ואמר להם רבותי למה אתם נחלקים עלי אני מבני בניה של רחל:

מנין לערום שלא יתרום. הוה ליה למימר מנין שלא יברך דבשעה שתורם ממנו אינו אסור אלא בשעת ברכה ושאר ברכות אסור לברך כשהוא ערום אלא נקט הכי משום דמשנה היא ערום לא יתרום: **אמר** ליה לאו כהן ל)(אתה). תימה לר״י היאך החיה בנה של האלמנה כיון שכהן היה דכתיב (מלכים א יז) ויתמודד על הילד וגו׳ ויש לומר שהיה ברור לו שיחייהו לכך היה מותר משום פיקוח נפש:

ה״ג **דתניא** ר׳ שמעון [בן יוחי] אומר. דאינה משנה בשום מקום ועוד דמשניות אף של זרעים וטהרות היו סגורות להם כדמשמע בכמה מ) דוכתין והא דקאמר בארבע לא מצינא בשיתא מצינא היינו בתוספתא:

ערום דבר. בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערות דבר ש״מ אין אדם מברך כשהוא ערום ותורם בעי ברכה. והאי דבעי מיניה לענין תורם דהתם תנן (תרומות פ״א מ״ו) אין מגביהין תרומה ערום: **לאו כהן מר.** דאיכא למ״ד דאליהו הוא פינחס דכתיב ביה קנא קנאתי (ו) וכן בפינחס בקנאו את קנאתי (ז): **אין מטמאין.** דגבי אהל כתיב אדם (במדבר יט) אדם כי ימות באהל: **בארבעה לא מצינא.** בגירסא דארבעה סדרין כגון מועד ישועות נשים שהן נוהגות בזמן הזה כבזמן הבית וקדשים נמי כדכתיב (ח) ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ואמרי׳ (מנחות דף קי.) אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה בכל מקום מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן בבית המקדש: **בשיתא מצינא.** בתמיהה. זרעים אינו נוהג בחוצה לארץ וכן טהרות: **ספי.** לקוט: **טרפי.** עלין: **נפץ.** אשקוש״ט בלע״ז: **סחט גלימא.** נסחט ריח מתוך העלין לתוך טלית וקלטה טליתו את הריח: **וזבניה.** לגלימא בי״ב אלפי דינרי: **לא תשכב בעבוטו.** הא עשיר שכיב בעבוטו: **מאי קאמר.** וכי בשביל שהוא עשיר התירו לשכב על טליתו °והרי הוא רבית אלו שישתמש במשכונו חנם: **הכי קאמר לא תשכב ועבוטו בידך.** אלא השיבנו לו כבוא השמש כדכתיב (ח) השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש: ה״ג **המלוה את חבירו אינו רשאי למשכנו ואינו חייב להחזיר לו: ועובר בכל השמות הללו.** השב תשיב ולא תשכב בעבוטו ועד בא השמש תשיבנו לו: **מאי קאמר.** דקתני אינו חייב להחזיר לו ועוד הדר תני עובר בכל השמות הללו (עובר בכל השמות הללו) השב תשיב לא תשכב בעבוטו ועד בא השמש תשיבנו: **אסיפא.** אם לא החזיר: **ורבא אמר הכי קאמר וכו׳.** לא טעי תנא במאי דאתנייה חייב להחזיר לאוסופי ולמימר אינו חייב להחזיר אלא ודאי אינו חייב להחזיר נמי אתנייה והכי קאמר וכו׳ ושכח וחיסר ודילג מחייב להחזיר לאינו חייב להחזיר: **שמשכנו שלא בשעת הלואתו.** בבית דין: **אבל משכנו בשעת הלואתו.** שהביא לו משכונו: **אינו חייב להחזיר.** דקראי בחובלו לאחר הלואה כתיב דהיכא דאתייה ניהליה לאו חובלו הוא: **ארישא.** אמשכנו שלא בשעת הלואתו ולא החזיר לו עובר בכל השמות הללו: **עד בא השמש תשיבנו לו.** משמע בבוקר תשיבנו לו ויהא בידו עד בא השמש ויקח לו ממנו: **זו כסות לילה.** לקמן פריך דלילה לאהדורי ליה ביממא למה לי: **כבא השמש.** בלילה החזירו לו: **איסמייה.** אסיר ברייתא זו מסדר משנתי: **אמר ליה לא.** תסמייה דהא כסות לילה וכסות יום דקאמר לאו תשמיש יום ותשמיש לילה קאמר אלא כסות העשויה למשכן בלילה וכסות העשויה למשכן ביום קאמר והכי קאמר עד בא השמש תשיבנו לו וכבא השמש תטלנו וזה כסות יום ולימדך הכתוב שניתנה לו רשות לחובלה בלילה ולענין חבלה קרי ליה כסות לילה: **משכנו ומת.** לוה לאחר שהשיב לו את העבוט: **שומטו.** מלוה מעל גבי בניו ואין נעשה אצלו כשאר מטלטלים שלהן דלא משתעבדי לב״ח דכיון דמשכניה קנייה:

למה

מסורת הש״ס

א) יבמות סא., ב) [כריתות ו:], ג) [ע׳ תוס׳ כתובות קה: ד״ה אפילו], ד) [לעיל קד. ע״ש], ה) [מלכים א יט], ו) [במדבר כה], ז) [מלאכי א], ח) [דברים כד], ט) [ברכות יט:], י) [מלכים א יז], כ) [כתובות], ל) לאו כהן מר, מ) [ע׳ תוס׳ חולין קי: ד״ה דתנן].

◆

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה מהו שיסדרו וכו׳ לא ידע דהוי טעמא משום דבני מלכים אלא דליכא דלא חזי ליה: (ב) בא״ד דחזי הוה מדחי ליה (והיה לו להשיב אין מסדרין), תא״מ ונ״ב פ״א והיה לו להשיב מסדרין אלא סבר אין מסדרין סי׳:

◆

גליון הש״ס

גמ׳ הא עשיר שכיב מאי קאמר. עיין כתובות דף קה ע״ב תוס׳ ד״ה אפי׳: רש״י ד״ה מאי קאמר וכו׳ והרי הוא רבית. עיין לעיל דף סד ע״ב תוס׳ ד״ה ולא: תוס׳ ד״ה מהו וכו׳ וכן מצינו בשהיה קובר את ר״ע. במדרש ילקוט משלי [רמז תתקמ״ד] בפסוק חכמות נשים בנתה ביתה:

◆

לעזי רש״י

אישקוש״ט. ניער (את גליכתו).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones